

Ülevaate eesmärk

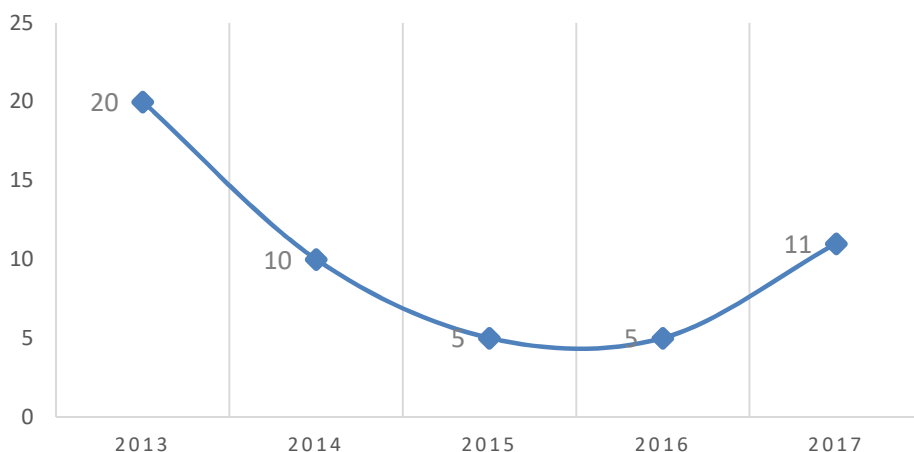
Näidata, kui sageli lõpetatakse korruptsioonikuritegudes kriminaalmenetlus KrMS § 202 järgi avaliku menetlushuvi puudumise või vähese süü tõttu (edaspidi oportunisteedi tõttu). Milliste kuritegude puhul seda kasutatakse ning milliseid kohustusi on kahtlustatavatele või süüdistatavatele määratud.

Oportunisteediga lõpetatud kriminaalasjad on KrMS § 202 alusel lõpetatud kriminaalasjad, kui kriminaalmenetluse ees on teise astme kuritegu ja selles kahtlustatava või süüdistatava isiku süü ei ole suur ning ta on heastanud või asunud heastama kuriteoga tekitatud kahju ja tasunud kriminaalmenetluse kulusid või võtnud endale kohustuse tasuda kulusid ning kui kriminaalmenetluse jätkamiseks puudub avalik menetlushuvi.

KrMS § 202 lg 2 alusel võib kahtlustatavale või süüdistatavale panna kohustuse tasuda kriminaalmenetluse kulusid ja hüvitada kuriteoga tekitatud kahju, maksta kindel summa riigituludesse või sihtotstarbeliseks kasutamiseks üldsuse huvides, teha 10–240 tundi üldkasulikke töid või läbida sihtotstarbeline sotsiaalprogramm või alluda ettenähtud sõltuvusravile ning mitte tarvitada narkootikume.

Oportunisteedi kasutamine

- Perioodil 2013-2017 lõpetati e-toimiku andmete järgi oportunisteediga korruptsioonikuriteo¹ kriminaalmenetlus 51 inimese suhtes, mis moodustab selle perioodi 13% kõigist menetlustest, samas tuleb arvestada, et osa neist eeltoodud 51 menetlusest lõpetati osaliselt ning muude isikute osas läks menetlus edasi.



Joonis 1. KrMS § 202 alusel lõpetatud kriminaalasjade arv perioodil 2013-2017

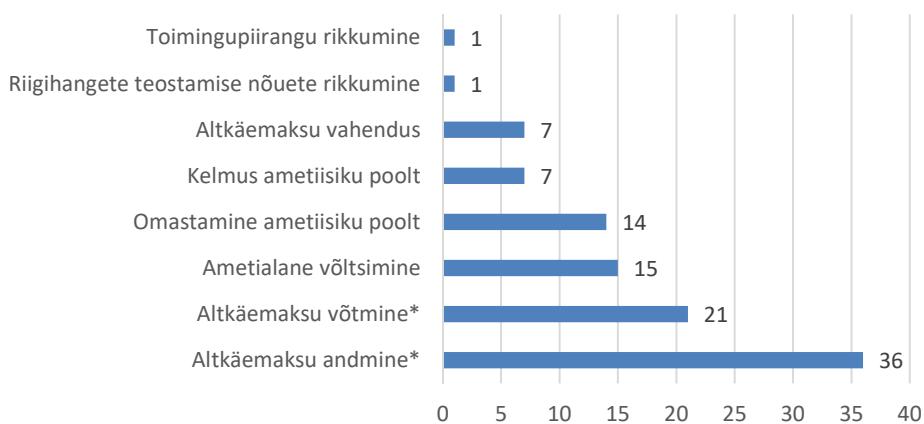
¹ Korruptsioonikuritegudeks loetakse siinkohal karistusseadustikus § 293-301 toodud kuriteod, mille kirjeldus on toodud Joonisel 2.

- Oportuniteediga lõpetati erinevaid kriminaalasju, sealhulgas oli nii liikluseksamil ja sõiduki tehnilisel ülevaatusel altkäemaksu pakkumine, kuid ka teise isiku allkirja võltsimine. 14 juhul oli ametiisik omastanud tööandja vara, nt võltsitud arvete kaudu või lastes tööandjal tasuda isiklikuks otstarbeks mõeldud kaupade või teenuste eest.
- Erinevatel aastatel erineb isikute arv, kelle suhtes on kriminaalasi lõpetatud oportuniteediga. 2013. aastal on see põhjustatud sellest, et pooltel juhtudel lõpetati oportuniteediga kriminaalmenetlus nende isikute suhtes, kes andsid altkäemaksu liikluseksamil. Teistel aastatel oportuniteeti sellistes mahukates kriminaalasjades kasutatud ei ole ning seega on erinevus lõpetatud süütegudes suurem.

Tabel 1. Oportuniteediga lõpetatud kriminaalasjad menetlusasutuse järgi

Harju Maakohus	4
Lõuna Ringkonnaprokuratuur	1
Lääne Ringkonnaprokuratuur	2
Põhja Ringkonnaprokuratuur	5
Riigiprokuratuur	12
Viru Maakohus	20
Viru Ringkonnaprokuratuur	7
Üldkokkuvõte	51

- Enam on kasutatud oportuniteedi võimalust Viru maakohtus, kuid 50% nendest on seotud ühe mahuka liikluseksamil altkäemaksu andmisega seotud kriminaalasjaga. Teiste asutuste puhul ei ole samaliigiliste kuritegude osakaal nii suur.
- Enamasti sisaldus ühes oportuniteediga lõpetatud kriminaalasjas rohkem kui üks kuritegu, seetõttu on erinevaid süütegusid nendes kokku 102.



Joonis 2. Oportuniteediga lõpetatud korruptsioonikuritegude liigi perioodil 2013-2017 *Altkäemaksu süütegude hulka on arvestatud ka enne 2014. aastat lõpetatud pistisega seotud süüteod.

- Kõige enam sisaldus nendes kriminaalasjades altkäemaksu andmise kuritegusid (36), neist 11 korral proovis liikluseksami tegija anda altkäemaksu maanteeameti töötajale vastutasuks liikluseksamil abi saamise või selle läbimise võltsimise eest, viiel korral pakuti altkäemaksu sõiduki tehnülevaatajale kõlbmatu sõiduvahendi liiklusesse lubamise eest.

Oportuniteediga määratud kohustused

- Oportuniteedi kuritegudes kahtlustatavatele või süüdistatavatel isikutele määrati kahte liiki kohustusi:
 - maksta kindel summa riigituludesse või
 - üldkasuliku töö tegemise kohustus.

- 41 juhul määrati süüdistavale või kahtlustatavale kohustus tasuda kindel summa riigituludesse. Keskmine kohustuse suurus oli 1 331 eurot, sealjuures väikseim summa oli 200 eurot ja suurim summa 12 270,15 eurot. Enamikel juhtudel oli summa suurus väiksem kui 1000 eurot, üksnes 9 juhul oli see suurem. Suurim kohustus määrati kohaliku omavalitusse ametnikule, kes võttis pistist. Kuid üsna suured kohustused määrati ka tolliametnikule, kes jättis altkäemaksu eest läbi vaatamata kauba saatedokumendid (6 000 eurot) ja ametnikule, kes altkäemaksu eest konfidentsiaalset infot väljastas (5 000 eurot).
- Üldkasuliku töö kohustuse määramist kasutati oluliselt vähem ning seda määrati kuuel korral. 60-st 100 tunnini. Võimatu on üldistada, millist laadi korruptsioonikuriteo puhul üldkasuliku töö kohustust määrati, sest need kõik on erilaadilised, esindatud on nii liikluseksamil altkäemaksu pakkumine kui ka näiteks asutuse kütusekaardi isiklikuks tarbeks kasutamine.